שפיץ
מגזין עברי בברלין

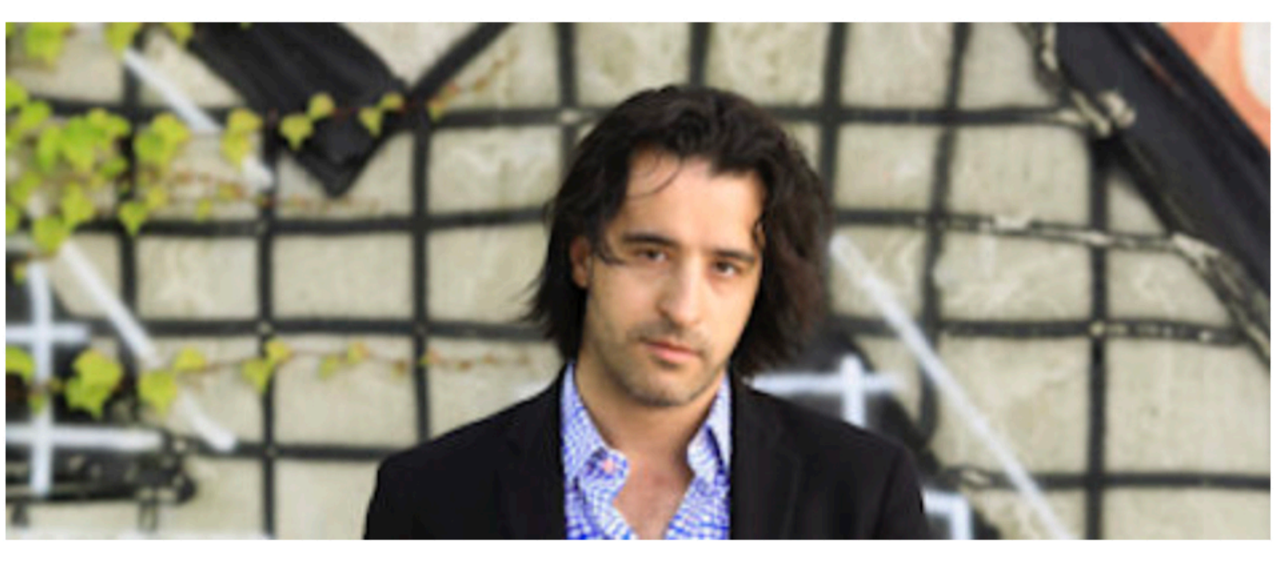

אוק 2016

"יש לנו את הכוח לשנות כל מבנה שיצרנו על הכדור הזה"

טל אלון / תרבות וזהות

סטיב סבלה עבר דרך ארוכה ומפותלת כדי להיפרד מהנרטיבים שייחס בעבר לאמנות שלו. אבל כפלסטיני שגדל בעיר העתיקה בירושלים ומשתתף באירוע ישראלי-גרמני שנוגע באופן עמוק בשאלות של זהות – הוא לא יבול לאפשר לעצמו את לוקסוס האזרח הגלובלי

באתר של האמן סטיב סבלה (Steve Sabella) אפשר למצוא קישורים לרשימה של סרטים דוקומנטריים שנעשו עליו מ-1998 ועד היום. בהתחשב בעובדה שהוא יליד 1975, הרשימה ארוכה. סבלה הוא ככל הנראה הפרוטגוניסט המושלם: האמנות והכתיבה שלו הן אישיות מאוד, בה בעת שהן פוליטיות ואוניברסליות; המונולוגים שלו מלאי להט ותשוקה, בה בעת שהם מותירים מקום לסימני שאלה.

על פי הקונבנציה העיתונאית, כאן אמורה להגיע פיסקה אינפורמטיבית שתאפשר לקוראים למקם את סבלה במגרות מסוימות לפני שימשיכו לקרוא. מאיפה הוא, מאיפה הוריו, מתי הגיע לברלין ופרטים נוספים שאנחנו מורגלים לקבל כמצע להקשבה. סבלה היה מעדיף להימנע מכך. הוא מעיד על עצמו ש"התגרש" מהנרטיבים שייחס בעבר לאמנות שלו. אחרי שנים שבהן ליווה את העשייה האמנותית שלו בפרשנות, תערוכות היחיד האחרונות שלו לא כללו טקסטים או שמות לעבודות. "זה משחרר את הצופים, הם יכולים להתמקד בדימוי ולראות מה הוא גורם להם להרגיש. הייתי סוג כזה של אמן שדיבר על העבודה שלו ועיגן את המשמעות שלה, אבל התפתחתי ולמדתי, וכשהרגשתי שהגיע הזמן, נפרדתי מזה שלום".

אבל במקרה הזה, ההקשר של השיחה שלנו – ההשתתפות שלו בדיון "Language Beyond Borders" בערב הפתיחה של פסטיבל ID – לא מאפשר לו את לוקסוס האזרח הגלובלי. כפלסטיני שגדל בעיר העתיקה בירושלים ומשתתף באירוע ישראלי-גרמני שנוגע באופן עמוק בשאלות של זהות – הוא פשוט לא יכול להשאיר את הפוליטיקה והתוויות מחוץ לשיחה.

"נולדתי תחת הכיבוש, אבל בדמיון שלי תמיד הייתי חופשי, ובסוף הצלחתי לאפשר לדמיון שלי לנצח את המציאות שלי. הצלחתי להיפטר מכל משקעי הכיבוש בעורקים שלי. כשעזבתי את ירושלים ללונדון ב-2007, עדיין הרגשתי שהכיבוש נמצא בגוף ובתודעה שלי. ישראל הצליחה במאה אחוז בקולוניזציה של הדמיון של הפלסטינים, להחדיר בנו את האמונה שלא משנה מה נעשה, תמיד נהיה נחותים ותחת כיבוש. התבוסה המנטלית הזאת מורגשת בכל פלסטין – הגענו ליום שבו פלסטינים כבר לא יכולים לדמיין את עצמם חיים בחירות. ואם הם לא מסוגלים לדמיין את זה, איך יוכלו לשחרר את עצמם? מצד שני, ישראלים לא יכולים לחיות בלי פחד ופרנויה, זה מה שמאחד אותם. תיקח מהם את הפחד – מדינת ישראל תיעלם. הם חושבים שהכיבוש זו עובדת חיים. אבל לא! כל המבנים ניתנים לפירוק. יש לנו את הכוח לשנות כל מבנה שיצרנו על הכדור הזה. הייתי הטיפוס הכי מדוכא בעולם, ובלי תרופות תיקנתי את התודעה שלי. יש דרך החוצה".

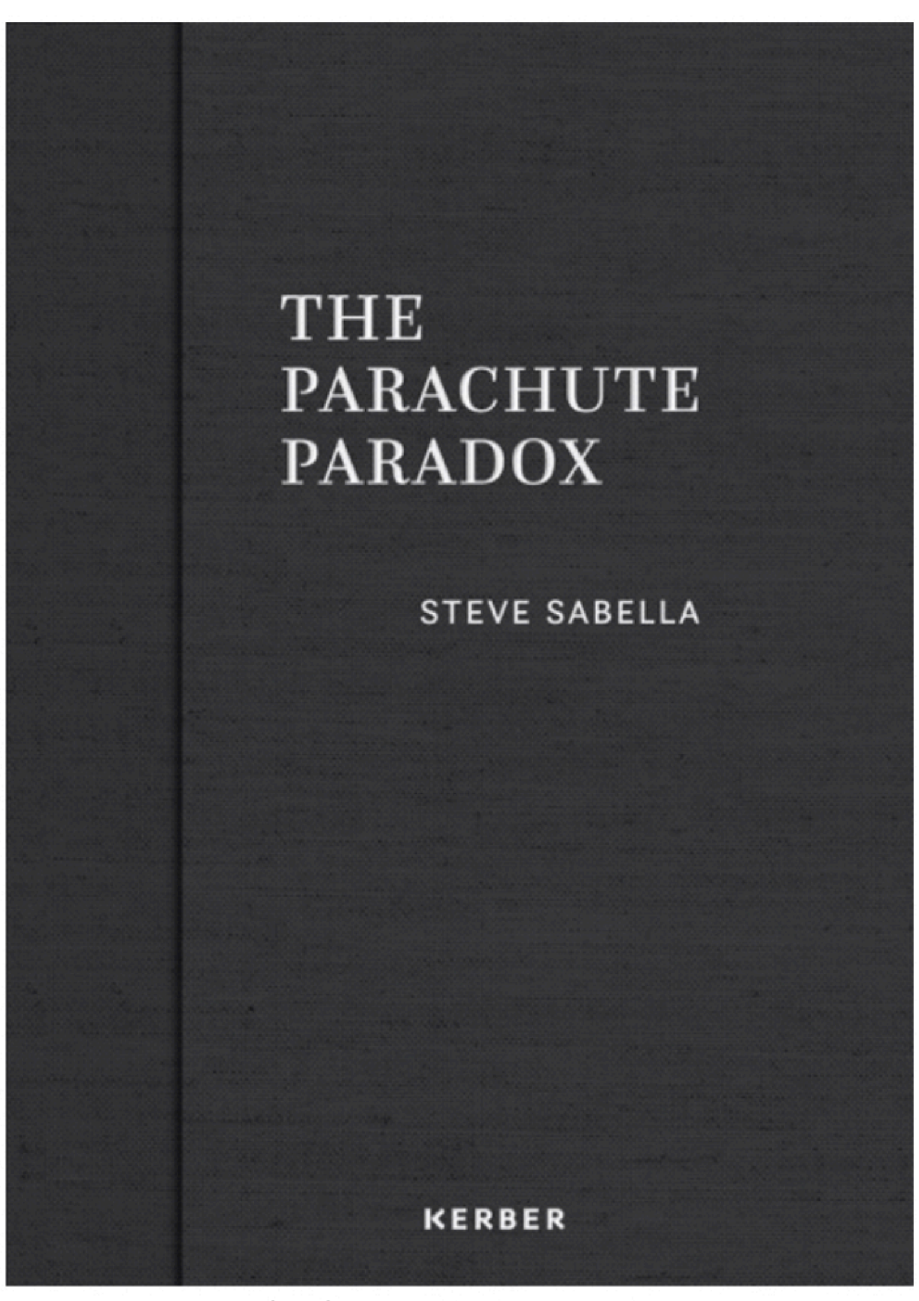

"פרדוקס המצנח", ספרו של סבלה

את הדרך הוא מתאר בספרו "The Parachute Paradox" ("פרדוקס המצנח"), שיצא השנה לאור באנגלית (הוצאת KERBER). "אני חושב שהספר יכול לאפשר לישראלים להתבונן במראה ולראות מה הם עושים, ולפלסטינים לראות שיש דרך החוצה מהמצב הבלתי אפשרי בתודעה ובמציאות שלהם".

הוא משתתף בפסטיבל למרות שיש לו קשר מועט מאוד עם ישראלים בברלין. "אני חושב שהחברה הישראלית היא חברה חולה מאוד. גיליתי שגם אצל ישראלים שהם לכאורה נגד הכיבוש, באיזשהו שלב מגיע ה'אבל...'. יש לי בעיה עם זה. את יכולה לדמיין שאני אהיה חבר של מישהו שמצדיק אונס, עבדות, או עינויים? תמיד היו לי חברים ישראלים בירושלים, אבל בברלין אני יכול לבחור לא להיות חבר של מישהו שמצדיק את הכיבוש. אני לא צריך להטריד את עצמי בזה, זה לא התפקיד שלי לתקן את הבן אדם הזה. אז למה בכל זאת הסכמתי להשתתף? כי כשעבדתי על הספר שלי נפגשתי עם אלעד [לפידות – האוצר של הדיונים בפסטיבל] ושאלתי אותו עשר שאלות. לא האמנתי, אבל אחרי 41 שנים על הכדור הזה, אלעד היה הישראלי הראשון שפגשתי – הראשון! – שלא הצדיק את הכיבוש בשום צורה. כך שאני בפסטיבל בשבילו – לא בשביל ישראל, לא בשביל גרמניה, ולא בשביל שום בולשיט אחר. אני רוצה להיות בדיאלוג עם אדם שזו האתיקה שלו, למרות שאני יודע שאני אספוג כנראה ביקורת על ההשתתפות בפסטיבל. בפלסטין רואים בי סוג של סמל, למרות שהמטרה שלי היא לא לייצג אף אחד, אלא להמשיך לעשות דברים שאני נהנה לעשות".

"כדי שתוכל לטעון שאתה 'מכדור הארץ' אתה צריך קודם לעקור את עצמך". סטיב סבלה צילום: Lindsay Tunkl

אף שכתיבה היא חלק משמעותי מהעשייה שלו, אמנות היא הטוענת המרכזית לכתר "שפה מעבר לגבולות" מבחינתו. "אמנות היא כל כך עוצמתית כי הקודים שלה לא נהירים לפוליטיקאים ולרוב האנשים. היא מתפקדת בצורה מוזרה ביותר: היא אומרת את מה שהיא רוצה לומר מבלי לומר זאת. זאת הסיבה שהיא חוצה גבולות. ומדי פעם, כשמישהו מהמערכת מבין מה קורה, מגיעה הצנזורה".

מסיבות דומות, אמנות שנטועה במרחב אחד, "עם אידיאולוגיה אחת ומרחב סימבולי אחד", איננה אמנות מבחינתו: "זו אילוסטרציה. הדרך הכי טובה שבה אמנות יכולה לשבור גבולות גיאוגרפיים היא על ידי שבירת הגבולות התודעתיים האישיים שלך. לכן לדעתי אתה גם לא יכול להיות אמן אם אתה דתי. אם יש לך אלוהים מוגדר בראש, זה יגביל אותך".

כדי לפתוח את גבולות התודעה שלו סבלה החליט לקרוא ברשת כל יום עיתון ממדינה אחרת. "אתה יכול למצוא את האמת שלך רק אם אתה נחשף לפרספקטיבות שונות. אין אמת אחת שם בחוץ, אלא וריאציות על האמת, וצריך גם לקחת בחשבון שהן משתנות כל הזמן. אני לא מאמין בשום דבר שהוא שחור ולבן, מלבד הדברים שציינתי קודם – אונס, עבדות, עינויים וכיבוש".

מסיבות דומות, אמנות שנטועה במרחב אחד, "עם אידיאולוגיה אחת ומרחב סימבולי אחד", איננה אמנות מבחינתו: "זו אילוסטרציה. הדרך הכי טובה שבה אמנות יכולה לשבור גבולות גיאוגרפיים היא על ידי שבירת הגבולות התודעתיים האישיים שלך. לכן לדעתי אתה גם לא יכול להיות אמן אם אתה דתי. אם יש לך אלוהים מוגדר בראש, זה יגביל אותך".

כדי לפתוח את גבולות התודעה שלו סבלה החליט לקרוא ברשת כל יום עיתון ממדינה אחרת. "אתה יכול למצוא את האמת שלך רק אם אתה נחשף לפרספקטיבות שונות. אין אמת אחת שם בחוץ, אלא וריאציות על האמת, וצריך גם לקחת בחשבון שהן משתנות כל הזמן. אני לא מאמין בשום דבר שהוא שחור ולבן, מלבד הדברים שציינתי קודם – אונס, עבדות, עינויים וכיבוש".

השלב הבא בהפיכתו לאזרח העולם מתוכנן לעוד כשש שנים, כשבתו ססיל תסיים את בית הספר. ביחד עם זוגתו בעשרים השנים האחרונות, פרנצ'סקה, הוא מתכוון לנדוד בעולם, ולא להישאר יותר משישה חודשים באף מקום. "כדי שתוכל לטעון שאתה 'מכדור הארץ' אתה צריך קודם לעקור את עצמך, להסתכל על דברים מבחוץ – ואז אתה יכול לבחור איפה אתה רוצה לחיות ולפתח תפישת עולם וחוש צדק אוניברסליים. זה לא אומר שאני מכחיש מאיפה באתי. זו עובדת חיים ואני מאוד גאה בכך. אבל כשאתה חי הרבה שנים במקומות אחרים, השאלה מאיפה באת הופכת לחלק יותר ויותר קטן מהחיים שלך".

לכל הראיונות עם משתתפי פסטיבל ID 2016

לראיונות באנגלית

לראיונות בגרמנית

ID Festival
21.–23.10.2016

המלץ 98
0 תגובות

0 תגובות
מיון לפי הישנות ביותר ▾

הוסף תגובה...

Facebook Comments Plugin

2016 ID Festival, ID Festival, אלעד לפידות, אלעד לפידות ברלין, אמנים פלסטינים בברלין, סטיב סבלה, סטיב סבלה ברלין, פסטיבל ID, פרדוקס המצנח סטיב סבלה